

ELMÉLETI ALAPOK A REFLEKTÍV GONDOLKODÁS ÍRÁSBELISÉGHEZ KÖTÖDŐ TEVÉKENYSÉGEKHEZ KAPCSOLT VIZSGÁLATÁRA

T-3

Kovács Renáta

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás; szövegértés; szövegalkotás

Századunkban a kritikai gondolkodás, elemeként a reflexió szükségessége felismert tény. A konstruktivista felfogás szerint a szövegértés és a szövegalkotás egyaránt tudásalkotó folyamatnak tekinthető, hasonlóságuk mellett kapcsolatuk is igazolt (Berninger, 2010). Az írásbeli szövegértés és szövegalkotás közös komponense a reflexió, és ennek eredményeként a szövegről való metatudás (Fitzgerald & Shanahan, 2000). Azonban kevés az információnk arról, hogy a szövegkonstrukciós tevékenységekben megnyilvánuló reflektív gondolkodás milyen összetevőkből és miként épül fel. Célunk egy olyan elméleti keret kidolgozása, amely modellálja a reflektív gondolkodás összetevőit a konstrukciós folyamatként értelmezett szövegértési és szövegalkotási tevékenységek során. A reflektív gondolkodás meghatározásában még nincs tudományos konszenzus. Leggyakrabban szociális és egészségügyi foglalkozásokban dolgozók szakmai szocializációjában betöltött szerepét és fejlődését vizsgálták. Ilyen értelmezése hazánkban is megjelent a pedagógusok szakmai fejlődésére vonatkozóan. Szivák (2014) a tanárképzésben résztvevők reflektivitásának, elemző képességének fejlesztéséhez nemzetközi szakirodalom alapján gyakorlati támpontokat adott. Munkánk közvetlen hazai előzményeként tekinthetünk az RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) program adaptálására is (Suhajda, 2006), ami a tanulók tanórai reflektivitásának, kritikus gondolkodásának elősegítését célozza, ám a neveléstudományi kutatások viszonylatában leginkább a szakmai reflexió fontosságának felismerését eredményezte. Szakirodalmi összegzésünk a reflexiót a tanulók kommunikatív képességeinek fejlődéseként, a szövegfeldolgozás során megjelenő magasabb szintű gondolkodásként értelmezi (Bereiter & Scardamalia, 2013), de ez az interpretáció hazánkban nem gyakori. A reflektív gondolkodás összetevőinek megállapításához három domináns elméleti bázist határoztunk meg: (1) a nemzetközi rendszerszintű vizsgálatok (PIRLS, PISA) szövegértésre vonatkozó tartalmi keretét, (2) Hayes (2000) szövegalkotás modelljét, valamint (3) Korthagen és Vasalos (2005) reflexiós modelljét. Mindegyiknél magasabb rendű gondolkodási műveletek révén kerülhet sor reflexióra. Ezek alapján az alábbi, spirálisan ismétlődő elemekből tevődik össze a reflektív gondolkodás: visszatekintés a cselekvésre, erősségek és hiányosságok tudatosítása, alternatív kivitelezési módok keresése, majd döntéshozatal és megvalósítás. A reflexiós folyamat általunk összegzett mechanizmusa hazánkban valamennyi diszciplína és a felsőoktatás résztvevői számára mutat egy kevésbé közismert tudásalkotás megközelítésre.